

ХУЛОСАИ

шурои диссертатсионии 6D.KOA-019 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) (қарори Ҳукумати ҚТ аз 26.06.2023, №295)

**Парвандаи аттестатсионии №____
Қарори шурои диссертатсионӣ аз 28
июни соли 2025, №71**

Дар бораи сазовор донишманди Сайдализода Орзу Илҳом, шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисос.

Диссертатсияи Сайдализода Орзу Илҳом дар мавзӯи «Субъекти махсуси ҷиноят» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D030300-Фаъолияти ҷиғзи ҳуқуқ (6D030301-Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминалогия; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ) санаи 19 апрели соли 2025 суратмаҷлисӣ №68 аз ҷониби шурои диссертатсионии 6D.KOA-019 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, ш. Душанбе, кӯчаи Буни Ҳисорак, толори шурои диссертатсионии факултети ҳуқуқшиносӣ, фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 05 июли соли 2024, №225/шд) ба ҳимоя қабул карда шудааст.

Докторанти фалсафа (PhD) Сайдализода Орзу Илҳом 1-уми майи соли 1997 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Мавсуф соли 2019 факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро бо дипломи аъло хатм намудааст. Бо мақсади идомаи таҳсил соли 2021 ба зинаи магистратураи Донишгоҳи зикршуда аз рӯйи ихтисоси фаъолияти ҷиғзи ҳуқуқ дохил шуда, онро соли 2021 сарбаландона бо дипломи аъло хатм намудааст.

Аз соли 2019 нахуст ҳамчун мутахассис ва баъдан ба ҳайси сардори шӯбаи кадрҳо ва корҳои махсус дар Муассисаи давлатии таҳсилоти олии касбии “Донишқадаи давлатии санъати тасвирӣ ва дизайни Тоҷикистон” фаъолият намуда, соли 2021 ҳамчун докторанти фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D030300-Фаъолияти ҷиғзи ҳуқуқ (6D030301-Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминалогия; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ) дар Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинов дохил шуда, соли 2024 докторантураро аз рӯйи ихтисоси мазкур ба итмом расонидааст.

Диссертатсияи мазкур дар ҷаласаи ғайринавбатии шӯбаи ҳуқуқи давлатии Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А.

Баҳоваддинови АМИТ аз 14-уми феввали соли 2025, №01 муҳокима ва ба ҳимоя тавсия шудааст

Роҳбари илмӣ:

– **Шаринов Тақдиршоҳ Шарифович** – доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор – сарҳодими илмӣ шӯъбаи ҳуқуқи давлатии Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ;

Муқарризони расмӣ:

– **Абдуҳамитов Валиҷон Абдуҳалимович** – доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессори кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ Донишгоҳи славянии Россия ва Тоҷикистон;

– **Гайратов Тимуршо Муборакшоевич** – номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, и.в. дотсенти кафедраи ҳуқуқи тиҷоратӣ ва зиддикоррупсионии Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон;

Муассисаи пешбар:

– Муассисаи давлатии таҳсилоти олии касбии «Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон» (ш. Душанбе).

Дар ҳулосаи муассисаи пешбар, ки аз ҷониби ташхисгар, профессори кафедраи пешгирии терроризм ва таъмини бехатарии ҷамъиятии факултети №2 Муассисаи давлатии таҳсилоти олии касбии «Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон», номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ Сафарзода Ҳ.С. ихтисос (12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ) омода гардида, аз ҷониби раиси семинари васеи илмӣ-назариявӣ, котиби Шурои олимони Муассисаи давлатии таҳсилоти олии касбии «Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон», номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, полновники милитсия Абдурашидзода А.А. ва котиби ҷаласа сардори кафедраи ҳуқуқи муроғияи ҷиноятӣ факултети “-№2 Муассисаи давлатии таҳсилоти олии касбии «Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон» номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, полковники милитсия Нарзуллозода С.С. имзо ва аз ҷониби муовини сардори шӯъбаи кадрҳои Муассисаи давлатии таҳсилоти олии касбии «Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон» Муассисаи давлатии таҳсилоти олии касбии «Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон» Камолӣ З.Б. дар санаи 27.05.2025 сол тасдиқ шудааст, иброз медорад, ки диссертатсия ба талаботи бандҳои 76-79 ва 81-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, №267 (бо тағйири иловаҳо аз 26 июли соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд.

Бояд қайд намуд, ки рисолаи илмӣ аз ҷониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои сатҳи баланди мантиқӣ мебошад. Сатҳи навлонӣ дар он зоҳир мегардад, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аввалин маротиба таҳлили илмии масъалаҳои ҳуқуқӣ ва амалӣ вобаста ҷиноятҳое, ки аз ҷониби субъектони махсус содир мешаванд, дар доираи меъёрҳои КҶ ҚТ гузаронида шудааст.

Аз ҷониби рисола навис шарҳу маънидоди муаллифона оид ба муаммоҳои назариявӣ ва амалии мавзӯи таҳқиқот пешбарӣ гардида, дар асоси онҳо пешниҳодҳое коркард шудаанд, ки ба ҳалли вазифаҳои қайдгардида, ҳам дар сатҳи назариявӣ ва ҳам дар сатҳи амалӣ равона мешаванд.

Докторанти фалсафа (PhD) доир ба таҳқиқоти диссертатсионӣ 14 мақолаи илмӣ ба таъб расонидааст, ки аз ин шумора 8 мақолаи он дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 6 мақолаи дигар дар нашрияҳои дигар ба нашр расидаанд.

Муҳимтарин интишороти докторант (PhD) аз рӯи мавзӯи диссертатсия:

1) Сайдалиев, О.И., Шарипов Т.Ш. Мафҳум ва хусусиятҳои субъекти махсуси ҷиноят [Матн] / О.И. Сайдалиев, Т.Ш. Шарипов / Қонунгузорӣ. – 2022. – №3 (47). – С. 78-86.

2) Сайдалиев, О.И., Шарипов Т.Ш. Таснифи аломатҳои субъекти махсуси ҷиноят [Матн] / О.И. Сайдалиев, Т.Ш. Шарипов / Маҷаллаи академии ҳуқуқ. – 2022. – №4 (44). – С. 144-149.

3) Сайдалиев, О.И., Шарипов Т.Ш. Таълимот оид ба субъекти махсуси ҷиноят [Матн] / О.И. Сайдалиев, Т.Ш. Шарипов / Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон / Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – 2023. – №1. – С. 201-206.

4) Сайдалиев, О.И. Инкишофи субъекти махсуси ҷиноятдар қонунгузории ҷиноятӣ Шӯравӣ [Матн] / О.И. Сайдалиев / Қонунгузорӣ. – 2023. – №1 (49). – С. 134-140.

5) Сайдалиев, О.И. Баъзе ҷанбаҳои мафҳум ва аломатҳои субъекти ҷиноят [Матн] / О.И. Сайдалиев / Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон / Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – 2023. – №6. – С. 244-251.

6) Сайдалиев, О.И. Таърихи инкишофи субъекти махсуси ҷиноят дар низоми ҳуқуқи зардуштӣ ва мусулмонӣ [Матн] / О.И. Сайдалиев / Давлатшиносӣ ва ҳуқуқи инсон. – 2023. – №2 (30). – С. 179-190.

7) Сайдалиев, О.И. Ҷавобгарии ҷиноятӣ субъекти махсус мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / О.И. Сайдалиев / Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон / Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – 2024. – №1. – С. 241-248.

8) Сайдалиев, О.И. Танзими ҳуқуқи ҷавобгарӣ барои шарикӣ дар ҷиноятҳои дорои субъекти махсус [Матн] / О.И. Сайдалиев / Давлатшиносӣ ва ҳуқуқи инсон. – 2024. – №1. – С. 241-248.

9) Сайдалиев, О.И., Давлатзода Г.Ш. Мафҳум ва аломатҳои субъекти махсуси ҷиноят [Матн] / О.И. Сайдалиев, Г.Ш. Давлатзода / Паёми Донишқадаи омӯзгории Тоҷикистон дар ноҳияи Рашт. – 2021. – №4. – С. 75-80.

10) Сайдалиев, О.И. Теоретико-правовой анализ понятия специального субъекта преступления [Текст] / О.И. Сайдалиев / Сборник статей международной научно-практической конференции «Молодежь. Наука. Будущее, 24.10.2022». – Петрозаводске, 2022. – С. 17-24.

11) Сайдалиев, О.И., Шарипов Т.Ш. Соотношение специального субъекта преступления с другим элементами состава преступления [Текст] / О.И. Сайдалиев / Сборник статей II международной научно-практической конференции «Человек, общество, технологии: актуальные вопросы взаимодействия, 24.11.2022». – Петрозаводске, 2022. – С. 8-15.

12) Сайдалиев, О.И. Ҷавобгарии ҷиноятӣ субъекти махсуси ҷиноят мутобиқи қонунгузори давлатҳои аъзои ИДМ [Матн] / О.И. Сайдалиев / Паёми Донишқадаи омӯзгории Тоҷикистон дар ноҳияи Рашт. – 2023. – №1. – С. 94-100.

13) Сайдалиев, О.И. Робитаи субъекти ҷиноят бо дигар аломатҳои таркиби ҷиноят [Матн] / О.И. Сайдалиев / Маводи конференсияи байналмилалӣ илмӣ-назариявӣ «Рушди дизайн, санъат, технология ва илмҳои гуманитарӣ дар даврони истиқлолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон (29 ноябри соли 2023)». – Душанбе, 2023. – С.70-84.

14) Сайдалиев, О.И. Субъекти махсус дар таркиби ҷиноятҳои мансабӣ: таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқӣ [Матн] / О.И. Сайдалиев // Маводи конференсияи илмӣ-назариявии устодон, кормандон ва донишҷӯёни ДОТ дар ноҳияи Рашт бахшида ба «Соли маърифати ҳуқуқӣ» ва «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020-2040)» (н. Рашт, 13-18 апрели соли 2024 – ҳафтаи илм). – Рашт, 2024. – С. 122-126.

Ба автореферати диссертатсия аз ҷониби шахсони зерин тақризҳо навишта шуда, ба шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

-Завқизода Солеҳ Амин – номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, Директори маркази таълимии судяҳои назди Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

-Бобохонов Фариддун Аламшоевич–дотсенти кафедраи МТИ ва психологияи Донишқадаи омӯзгорӣи Тоҷикистон дар ноҳияи Рашт, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ;

-Шарипов Самандар Самариддинович – эдвайзер оид ба таълими факултети ҳисобдорӣ ва омили Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ.

Ҳамаи тақризҳо мусбат арзёбӣ гардида, дар онҳо баъзе эродҳои оварда шудаанд, ки бахсталабанд.

1. Муаллиф дар тадқиқоти худ зикр менамояд, ки «Муайян нашудани аломатҳои субъекти махсус, аз як тараф, таркиби ҷинояти дорои субъекти махсусро истисно мекунад ва аз тарафи дигар, субъекти махсус метавонад ба дараҷаи хавфи ҷамъиятии ҷиноят, бандубасти он ва ҳатто ба намуд ва андозаи ҷазо дар доираи санксияҳои дахлдор таъсири ҷиддӣ расонад» (саҳ. 30-31). Вале аз нуқтаи назари мо масъалаи мазкур бояд пурра ва ҳаматарафа дар рафти ҳимояи рисола равшан карда шавад.

2. Муаллиф дар тавсифи зербоби якуми боби дуюм-«Таърихи пайдоиш ва инкишофи субъекти махсуси ҷиноят» зикр менамояд, ки «инкишофи субъекти махсуси ҷиноят панҷ марҳилаи таърихино аз сар гузаронидааст» (саҳ. 24). Вале ин кадом марҳилаҳо ҳаст ва доираи он аз кадом солҳо ва давраҳо иборат аст, муаллиф нишон намодааст. Аз ин рӯ, масъалаи мазкур бояд дар рафти ҳимояи рисола равшан карда шавад.

3. Муаллифи автореферати диссертатсия дар таҳқиқоти худ ҷавобгарии субъекти махсуси ҷиноятро мутобиқи қонунгузории давлатҳои пасошӯравӣ таҳлил намудааст. Хуб мебуд, ки агар муаллифи автореферат зимни баррасии масъалаи мазкур қонунгузории ҷиноятии давлатҳои хориҷиро (ба ғайр аз давлатҳои пасошӯравӣ, дар муқоиса) низ мавриди таҳлил қарор медод.

Дар маҷмуъ эродҳои овардашуда мазмунӣ корро коста намегардонанд.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо назардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, №267 (бо тағйири иловаҳо аз 26 июни соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, интиҳоб ва таъйин гардидаанд.

Бояд зикр намуд, ки муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои

чиноятӣ, интиҳоб гардида, таҳқиқоти илмие, ки онҳо ба анҷом расонидаанд ба мавзуи таҳқиқотии мо алоқамандии зич дорад.

Шурои диссертатсионӣ қайд мекунад, ки аз тарафи довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

– **коркард карда шуд:** меъёрҳои Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба субъекти махсуси ҷиноят, таърихи пайдоиш ва инкишофи падидаи мазкур, омӯзиши амалияи судӣ ва дигар масъалаҳои марбут ба мавзӯ;

– **пешниҳод шудааст:** бо назардошти барои амалия ва назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ, инчунин дар раванди татбиқи адолати судӣ ва ҳуқуқтатбиқнамоӣ аҳаммияти зиёд доштан, мафҳуми субъекти махсуси ҷиноят бо мазмуну муҳтавои мукаммали худ пешниҳод гардидааст. Ҳамчунин дигар паҳлуҳои мавзуи мазкур низ аз нигоҳи дигар пешниҳод гардидааст;

– **исбот шудааст:** дар Кодекси ҷиноятӣ давлатҳои пасошӯравӣ ва ҳеҷ як давлати узви ИДМ, аз ҷумла КЧ ҚТ мафҳум ва мазмуну мукаммали субъекти махсуси ҷиноят оварда нашудааст. Ин шаҳодат аз он медиҳад, ки ҳар кадоме аз ин давлатҳо нисбати масъалаи мазкур ҳамаҷониба назар наандӯхтааст.

– **ҷорӣ намудан:** низоми ҳуқуқии зардуштӣ кирдорҳои зиёдеро ҳамчун ҷиноят муқаррар намуда буд, ки дар онҳо аломатҳои субъекти махсуси ҷиноят ба назар мерасиданд. Яъне, метавон гуфт, ки таърихи субъекти махсуси ҷиноят сарчашмаи худро ҳанӯз аз низоми ҳуқуқи зардуштӣ мегирад. Ин шаҳодати он аст, ки ҳанӯз аз замонҳои пеш то инҷониб масъалаи субъекти махсуси ҷиноят дар сарчашмаҳои таърихӣ-ҳуқуқии тоҷику форс низ баръало дида мешуд.

Аҳаммияти назариявии таҳқиқот бо асоснок карда шудааст, ки маҷмуи хулосаҳо ва пешниҳодҳои асосие, ки дар диссертатсия баррасӣ шудаанд, моҳияти субъекти махсуси ҷиноятро ошкор намуда, саҳми муайян дар назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ гузошта метавонанд.

Инчунин, аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот аз он иборат аст, ки хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия пешниҳодгардида, дар фаъолияти қонунгузорӣ оид ба тақмили қонунгузории амалкунандаи ҷиноятӣ ва дар фаъолияти мақомоти тафтишотӣ ва судӣ бо мақсади ҳалли мушкилиҳое, ки ҳангоми татбиқи меъёри муқарраркунандаи ҷавобгарӣ барои ҷиноятҳое, ки аз ҷониби субъектони махсус содир мешаванд, истифода мешаванд.

Вобаста ба масъалагузории дар диссертатсия ҷойдошта натиҷаҳои диссертатсияи мазкурро дар раванди омӯзиши фанҳои таълимии «Ҳуқуқи ҷиноятӣ», «Ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ» ва «Криминология» истифода

бурдан ба мақсад мувофиқ хоҳанд буд. Ҳамзамон, мақомоти таъқиби ҷиноятӣ ва суд метавонанд натиҷаҳои таҳқиқоти мазкурро ҳангоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ ба таври фаррох мавриди истифода қарор диҳанд.

– **баён шудани** мафҳумҳои субъекти ҷиноят, субъекти махсуси ҷиноят, аломатҳои субъекти махсуси ҷиноят, таснифи аломатҳои субъекти махсуси ҷиноят, содир шудани ҷиноятҳои шарикӣ аз тарафи субъектоне махсуси ҷиноят дар асоси таҳқиқи доктринаи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва амалияи судӣ-тафтишотӣ муайян ва мушаххасгардонида шудааст.

– **ошкор гардидани** ҳавфнокии ҷиноятҳое, ки аз ҷониби субъектоне махсус содиршаванда дар замони муосир, ки инҳо вобастаанд ба мавқеи давлатӣ-ҳуқуқии шахс (шахси хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд), ба мавқеи касбӣ, ба мавқеи хизматӣ, ба мавқеи хусусиятҳои демографӣ (ҷинс, синну сол, муносибатҳои оилавӣ). Содир шудани чунин ҷиноятҳо на танҳо ба амнияти шахсони алоҳида, балки амнияти ҷамъият ва давлат бевосита таҳдид менамоянд.

– **омӯхта шуданд:** қонунгузории миллӣ, қонунгузории ҷиноятӣ давлатҳои пасошӯравӣ, санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ вобаста субъекти махсуси ҷиноят.

– **аз нав такмил додани:** дар асоси таҳқиқоти гузаронидашуда таҳия ва пешниҳод намудани тавсияҳо оид ба такмил додани Кодекси ҷиноятӣ амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар қисмати меъёрҳое, ки ҷавобгарии ҷиноятӣ субъектҳои махсуси ҷиноятро танзим менамоянд.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардаи доктринаи дараҷаи илмӣ дар амалия, чунин тасдиқкарда мешаванд, ки: ҷамъи натиҷаҳои бадастовардашуда метавонанд дар омӯзиши минбаъдаи масъалаҳои назариявӣ ва амалии падидаи субъекти махсуси ҷиноят дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои хориҷӣ истифода бурда шаванд. Ҳамзамон, ҳангоми пешбурди парвандаи ҷиноятӣ аз ҷониби таҳқиқбаранда, муфаттиш, прокурор ва суд истифода бурда шаванд.

– **муайян карда шуданд, ки** дар адабиёти ҳуқуқӣ оид ба номгӯи дақиқи аломатҳои субъекти махсуси ҷиноят ва таснифоти он фикри мушаххас ҷой надошта, баръакс андешаҳо ва пешниҳодҳои мухталиф мавҷуданд. То кунун, таснифи умумиэтирофшудаи аломатҳои субъекти махсуси ҷиноят дар сарчашмаҳои ҳуқуқӣ мавҷуд набуда, номгӯи дақиқу умумиэтирофшудаи аломатҳои факултативии субъект аз ҷониби муҳаққиқон пешниҳод нагардидааст. Бинобар ин, дар назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ масъалаи мазкур ҳанӯз ҳалталаб ва баҳснок боқӣ мондааст.

– **офарида шуд:** дар қисми якуми моддаи 128 КҶ ҚТ ибораи «мутобиқи қонун ё қоидаҳои махсус» нофаҳмо буда, шарҳи он дар эзоҳ оварда нашудааст. Зеро ибораи мазкур ҳангоми бандубасти ҷиноят аҳаммияти калон дошта, субъекти махсуси ҷиноятро муайян мекунад. Аз ин рӯ, беҳтар мешуд, ки ибораи мазкур дар мазмуни модда ва ё дар эзоҳи он равшан карда мешуд. Ҳамзамон дар қисми якуми моддаи мазкур илова намудани меъёри зерин зарур мебошад: «...шахси дорои таҳсилоти миёна ё олии касбии тиббӣ ё дорусозӣ...».

– **муаррифӣ карда шуд:** бо мақсади аз байн бурдани мушкилотҳои амалӣ пешниҳод карда шуд, ки меъёрҳои моддаи 22 КҶ ҚТ дар таҳрири нав таҳия гардида, номи он бо «таркиби ҷиноят» иваз карда шуда, қисми якуми он чунин муқаррар карда шавад: «шартҳои умумии ҷавобгарии ҷиноятиро мавҷудияти унсурҳои таркиби ҷиноят ташкил медиҳанд, ки аз инҳо иборат мебошанд: объект, субъект, тарафи объективӣ, тарафи субъективӣ». Дар қисми дуюми моддаи мазкур мафҳум ва аломатҳои объекти ҷиноят, дар қисми сеюм бошад мафҳум ва аломатҳои субъекти ҷиноят; баъдан дар қисми чорум мафҳум ва аломатҳои субъекти махсуси ҷиноят, дар қисми панҷуми моддаи зикргардида мафҳум ва аломатҳои тарафи объективии ҷиноят, дар қисми шашум мафҳум ва аломатҳои тарафи субъективии ҷиноят муқаррар карда шаванд.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки як қатор хулосаву пешниҳодҳо ва натиҷаву тавсияҳои илман асосноки пешниҳодгардида, дар самти ислоҳ намудани мушкилоти назариявӣ ва амалии мафҳум ва моҳият, таърихи пайдоиш ва инкишофи субъекти махсуси ҷиноят, нақши он дар ҳуқуқи ҷиноятӣ, ки дар таҳқиқоти диссертатсионӣ баён гардиданд, ба сарчашмаҳои қонунгузорӣ ва амалияи судӣ асос ёфта, онҳо дар заминаи маълумоти гуногуни омӯрӣ, ҷамъбасти амалияи судӣ ва таҳлили як қатор парвандаҳои ҷиноятӣ ба даст оварда шудаанд.

– **ғоя асоснок шудааст, ки ҷавобгарии шарикони ҷиноят** бо субъекти махсус дар назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ яке аз масъалаҳои аҳаммиятнок ба ҳисоб рафта, натиҷаи таҳқиқоти мазкур моро водор ба чунин хулосабарорӣ кард, ки, паҳлуҳои алоҳидаи он аз ҷониби муҳаққиқон мавриди таҳқиқи илмӣ қарор гирифтаанд. Таҳқиқот нишон медиҳад, ки вобаста ба нақши субъекти махсус дар ҷиноятҳои шарикӣ содиршуда дар байни олимони фикри ягона ҷой надорад. Новобаста аз он, ки қонунгузориҳои ҷиноятӣ нақши субъекти махсусро дар ҷиноятҳои шарикӣ муқаррар кардааст, вале дар

амалия ва назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ масъалаи мазкур то ҳол баҳснок боқӣ мондааст.

– **истифода шудаанд:** дар таҳқиқот мавоҳои илмӣ, меъёрӣ, амалӣ ва байналмилалӣ ба таври васеъ истифода карда шудааст.

Ғайр аз ин, таҳқиқот ба омӯзиш ва таҳлили асарҳои олимони ватанию хориҷӣ оид ба ҳуқуқи ҷиноятӣ, ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ, ҳуқуқи муқоисавӣ ва соҳаҳои дигари ҳуқуқ асос ёфтааст.

– **муайян шудаанд:** аз таҳлили диссертатсия бармеояд, ки дар қонунгузориҳои ҷиноятӣ аксари кишварҳои пасошӯравӣ муқаррар намудани ҷораҳои баланд бардоштани ҷавобгарӣ барои ҷиноятҳои ҷинсӣ дар байни ҳешовандони наздик (инсест) ё бо истифода аз нашъамандӣ содиршуда (нисбат ба васоят ё шахсе, ки барои тарбияи ҷабрдида ё нигоҳубини ӯ масъул аст) асоснок ба назар мерасад, зеро он хавфи баланди ба ҷамъият хавфнокии ин гуна кирдорҳоро инъикос мекунад. Бинобар ин, пешниҳод мегардад, ки дар КҶ ҚТ ба ҷинояти мазкур моддаи алоҳида ҷудо карда шавад, зеро аломати ҳешутаборӣ субъекти онро махсус мегардонад.

– **истифода шуданд:** дар рафти таҳқиқот амалияи тафтишоти мақомоти ҳифзи ҳуқуқи кишвар вобаста ба ҷиноятҳое, ки аз ҷониби субъектони махсуси ҷиноят содир мешаванд, инчунин маводҳое, ки бо роҳи омӯзиши парвандаҳои ҷиноятӣ алоқаманд бо фаъолияти судҳои ноҳияҳои шаҳри Душанбе, ҷамъ оварда шудаанд, истифода шудаанд. Умуман, 26 адад парвандаҳои ҷиноятӣ дар давраи солҳои 2021-2024 мавриди омӯзиш қарор дода шудаанд.

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот. Саҳми шахсии муаллиф дар нуқтаҳои илмие, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, навгониҳои илмӣ диссертатсия, мақолаҳои илмӣ муаллиф, маърузаҳо дар семинарҳои назариявӣ ва конференсияҳои илмӣ-амалии байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ таҷассум ёфтааст. Ҳамчунин, тарзи навишт, гузориши масъала, сабки диссертатсия саҳми шахсии муаллифро нишон медиҳанд. Дар ҷараёни таҳқиқ муаллифи диссертатсия ба таври кофӣ қонунгузориҳои ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ оид ба субъекти махсуси ҷиноят истифода кардааст.

Дар маҷлиси шурои диссертатсионӣ аз 28 июни соли 2025 қарор қабул карда шуд, ки ба Сайдализода Орзу Илҳом дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D030300–Фаъолияти ҳифзи ҳуқуқ (6D030301–Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ) дода шавад.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ аз 16 нафар аъзои шурои диссертатсионӣ, ки бо фармоиши Комиссияи олии

аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 05 июли соли 2024, №225/шд тасдиқ гардидааст 14 нафар иштирок доштанд, ки аз онҳо 5 нафарашон доктор ва 1 нафар номзад аз рӯйи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда мебошанд. Аз 14 нафар аъзои шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта, овоз доданд: ба тарафдории додани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ 14 нафар, муқобил – нест, бетараф – нест, бюллетенҳои беътибор – нест.

**Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор**

Назаров А.Қ.

**Котиби илмӣ шурои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ**

Мирзозода Қ.Х.

28 июни соли 2025